

אבל עברנו את פרעה

זמן לא רב לאחר נפילתה של עריצות טוטליטרית, אשר גבתה את חייהם של מיליוני בני אדם, ניצב אחד ממנהיגי המערב בפני קהל של אלפים ונשא נאום נמלץ המתריע מפני האיום החדש ממזרח. הוא הזהיר מפני התעצמותו של כוח חדור אידיאולוגיה קנאית הקורא תיגר על המערב ומפני חתרנותם של אלה המשתפים עמו פעולה מלבה של אירופה. המדינות הדמוקרטיות, אמר, חייבות לפעול בנחישות כדי לקדם את פני הסכנה; עליהן להפגין אחדות ועוצמה בפני אויב המעריך כוח, ולפעול "במהירות האפשרית ליצירת התנאים לחירות ולדמוקרטיה בכל הארצות". "הקשיים והאיומים לא ייעלמו אם נעצום מולם עין" התרה בשומעיו. "הם לא יסולקו אם נמתין לראות כיצד ייפול דבר; הם לא יוסרו אם ננקוט מדיניות של פייסנות".

האיש שיצא בהצהרות לוחמניות אלה לא היה ג'ורג' בוש אלא וינסטון צ'רצ'יל, גדול המנהיגים שצמחו לעולם החופשי במאה העשרים, והאיום שמפניו התריע לא היה האיסלאם הקיצוני אלא האימפריה הסובייטית וגרורותיה. ועם זאת, דברי האזהרה שהשמיע צ'רצ'יל באותו נאום מפורסם על "מסך הברזל", שנשא בעיירה האמריקנית פולטון ב-5 במרס 1946, צריכים לשוב ולהדהד באוזנינו גם בעת הנוכחית, בעיצומה של המערכה הגלובלית נגד הטרור. קיימים, כמובן, הבדלים מכריעים בין הסיטואציה האסטרטגית שבה היה מצוי המערב באותו זמן למצבו כיום: כוחות האיסלאם הפונדמנטליסטי, אלו הזוכים בחסות מדינתית ואלו הפועלים באופן עצמאי, אינם נהנים מן העוצמה האדירה – הקונבנציונלית והלא-קונבנציונלית – שעמדה לרשותה של ברית-המועצות, והשקפת העולם הדתית שבה הם מחזיקים שונה בתכלית מן הקומוניזם האתאיסטי. ואף על פי כן, בשני המקרים ניצב המערב, אשר חרת על דגלו

את ערכי החירות הפוליטית, השוויון האזרחי והאוטונומיה האישית, בפני יריב נחרץ ונכון לכל הקרבה אלימה, המבקש לכונן סדר עולמי חדש, אבסולוטי, דורסני; ובשני המקרים, נשמעו ונשמעים באירופה ובאמריקה (ובמידה פחותה, אף בישראל) קולות המצדדים בפשרה, בפייסנות, בגמישות דיפלומטית, אף שעמדה זו נתפסת כגילוי של מורך לב ורפיסות בעיני האויב.

קווי הדמיון בין ההווה לעבר הלא־רחוק עומדים לנגד עיניו של דוד חזוני, הקובע במאמר המתפרסם בגיליון הנוכחי כי "מלחמה קרה חדשה מתרגשת ובאה עלינו". לטענת חזוני, המערב צריך להכיר בעובדה שהאתגר העומד בפניו כיום דומה בכמה מובנים חשובים לזה שעמו התמודד בהצלחה לפני עשורים ספורים בלבד. על יסוד ההכרה הזאת, והלקחים הנלווים לה, נדרשות הדמוקרטיה המאווימות לשוב ולהפגין את החוסן הפנימי ואת בהירות החזון אשר אפשרו להן לגבור על הענק הסובייטי ולרזז את קריסתו. מבחנן העילאי יהיה באסטרטגיה שתנקוטנה מול איראן, המעוז החזק והמבוצר ביותר של הקנאות האיסלאמית. המערב, גורס חזוני, אינו יכול להסתפק ב"הכלה" של התוקפנות האיראנית; עליו להפעיל לחצים דיפלומטיים, כלכליים וצבאיים הולכים ומחריפים על המשטר בטהרן, להתעמת איתו בכל הזירות ולנצל את החולשות שמהן הוא סובל – חולשות המזכירות את נקודות התורפה של השלטון הקומוניסטי – כדי להביא, בסופו של דבר, להפלתו. אף שניצחון כזה, אם יושג, לא יביא לסיום המערכה נגד האיסלאם הקיצוני, הוא עשוי לסלול את הדרך להכרעתה.

גיליון זה משיק גם מדור חדש בתכלת, המוקדש לקריאות במקורות היהודיים המסורתיים. המדור יבחן בכל פעם טקסט ספרותי מסוים – מן המקרא, ממדרשי חז"ל, מן הפולקלור היהודי וכיוצא בזה – ויציע דרכים שונות לפרשו, לחשוף בו רבדים של משמעות, לחלץ מתוכו תובנות פילוסופיות, תיאולוגיות ופואטיות. במקד מאמרו של עידו חברוני עומד מדרש המתאר ויכוח בין רבי עקיבא לבין "טורנוס רופוס", הנציב הרומי של יהודה, בנוגע למצוות המילה. חברוני מראה כיצד ניתן לקרוא את הדיאלוג לא רק כפולמוס בין שני האישים לגבי טעמו של מנהג מסוים, אלא גם כהתנגשות בין שתי תפיסות שונות לחלוטין באשר למקומו של האדם בעולם ויחסו אל הטבע, אל הגורל ואל הפוטנציאל הטמון בו עצמו.

במאמר מעורר־מחשבה, שהתפרסם במקור בכתב העת סיטי ג'ורנל, מצביע מייקל נוקס בראן על הבדל עקרוני בין מה שהוא מכנה "חמלה שמרנית"

ל"רחמים ליברליים". לשוני בין הגישות יש, לדעתו, השלכות מרחיקות לכת על דמותה של החברה. בעוד שיחס הרחמים לוקה בהתנשאות כלפי מושאו, החמלה מכוונת תמיד כלפי אדם ספציפי, ומזהה בו פוטנציאל ייחודי של צמיחה והתרחבות רוחנית ומוסרית; ובעוד שרחמיהם של ה"ליברלים" – ובראשן משתמש במושג זה כדי לציין את חסידי מדיניות הרווחה – מולידים מערכות סעד מגושמות, המשפילות את הנזקקים לעזרתן ומנציחות את מצבם העגום, הרי שחמלתם של השמרנים מוכיחה עצמה כזרז אפקטיבי בהרבה של תיקון אישי וחברתי, משום שהיא ניזונה מכוח מניע עתיק ורב-עוצמה: אהבה.

מאמרם של דיאנה מיור אפלבאום ופול ס' אפלבאום מדגים היטב את הבעייתיות בשילוב בין שיח מדעי לטיעונים פוליטיים. המאמר עוסק בתופעה הזוכה לחשיפה תקשורתית הולכת וגוברת: תנועות לאומיות מסוימות, ובכללן גם זו הפלסטינית, משתמשות במחקרים גנטיים על אודות מוצאן של אוכלוסיות אתניות כדי לאשש את טענותיהן בדבר קדמותן ההיסטורית ולהעניק בכך משנה תוקף לתביעותיהן הטריטוריאליות. המחברים בוחנים בזכוכית מגדלת את איכותם המדעית של המחקרים המדוברים ומצביעים על הליקויים ועל החסרים המאפשרים את ניצולם לרעה למטרות תעמולה לאומנית. המסקנה שאליה מגיעים בני-הזוג אפלבאום היא שמוטב להותיר את הגנטיקה מחוץ לתחום הדין על זכויות לאומיות – לטובת המדע והפוליטיקה כאחד.

כמנהגו בקודש, חכלת מפרסם תרגום ראשון בעברית לטקסט אשר זכה למעמד של קלאסיקה בתחומו: "האתיקה של ממלכת הפיות", פנינה של חשיבה מקורית וכתובה מושחזת מאת הוגה הדעות, המסאי והסופר האנגלי ג'ק צ'סטרטון. טקסט זה ממשיך ומפתח את קו המחשבה הייחודי שעמו ערכו הקוראים הוותיקים היכרות במסה "המטורף", שראתה אור בגיליון 15 (סתיו התשס"ד/2003). שני המאמרים הם למעשה פרקים מאותו ספר – אורחודוקסיה, שחלקו הארי, וחיבורים נוספים פרי עטו של צ'סטרטון, תורגמו בידי עודד וולקשטיין ויראו אור בקרוב בהוצאת שלם.

במדור ביקורות הספרים סוקר אייל דותן את פוקו וההומוזיס, ספרה של אילנה ארבל, ומציע לנו להתמודד ברצינות עם המורשת האינטלקטואלית שהעמיד הוגה דעות רב-השפעה זה; מאמרו של בנג'מין קרשטיין על אפשרות של אי, מאת מישל וולבק, מתחקה אחר מסלול ההתפתחות הספרותי של יוצר מרתק ושערורייתי, שעשוי להיות גם אחד ממבקרי התרבות החשובים של זמננו; נח פולק מבקר את חיבורו של דיוויד פרייס-ג'ונס בגידה, העוקב אחר ההיסטוריה

המבישה של המעורבות הצרפתית במזרח התיכון; ומרלה ברוורמן דנה בשני ספרים – ג'יהאד הליפסטיק מאת אַזְאָדָה מוֹאָוֶנִי ונפשות במאבק, מאת רוקסאן וְאָרְזִי – העוסקים בתרבות הדור הצעיר באיראן, ותוהה מה יש ביכולתנו ללמוד מהם על המתרחש מתחת לפני השטח של מדינה חידתית זו ועל העתיד הצפוי לה – ואולי גם לנו.

קריאה נעימה,

אסף שגיב